

Godset blev kørt direkte til Roskilde til glarmester Guhles garage på Dronning Margrethesvej.

»Robert-C«.

Den 4. april finder vi atter Erik Clausens hold ved Hove Mølle. Man modtager igen 24 containere og én pakke.

Ved denne modtagelse deltog Ove Riis Niensens hold fra Nordre birk. Hove mølle-pladsen lå kun en snes kilometer fra hovedstaden, hvorfor Jens Kjærgaard havde foreslået Sjællandsledelsen, at et modtagehold fra Københavns Amt deltog i nedtagningen og kørte våbnene direkte til København.

»Adolf-X«

Den 12. april er Riis Nielsen igen på pladsen ved Hove, hvor han modtager 22 containere og to pakker. Riis Nielsen har øjensynlig fået hjælp af ventegrupper fra Gundsøområdet; Roskildegrupperne var travlt beskæftiget andetsteds.¹⁸⁾

»Lene-L«

Jens Erik Clausens hold var på plads 34 »400 m north of v in Overdrevs-gaarden«, ¹⁹⁾ og modtog sammen med Barners pladsfolk 22 containere og 2 pakker. Containerne var spredt over et større område, men alt blev bjærget. En del tyder på, at folkene fra Køge var med her.

Sendingen skulle køres til Køge, en tur, der blev ganske nervepirrende, da man kom til at køre mellem to tyske militærkøretøjer. Transporten forløb iøvrigt uden vanskeligheder²⁰⁾.

»Elise-F«

Samme nat var Regner Clausens hold rykket ud til pladsen ved Hegnede. Meget længe kunne man høre maskinen kredse, men tilsyneladende kunne den ikke finde frem til pladsen. Da holdet var vendt hjem, erfarede Regner Clausen fra Jens Kjærgaard, at sendingen var kastet. Clausen lånte en ambulance og to fra holdet en CBU-vogn, og området i nærheden af pladsen blev gennemløbet, men man fandt intet²¹⁾.

»Marna-L«

Ved modtagelsen ved Valora den 20. april blev anvendt Eurica.

En Eurica var en radiosender, som ved et konstant signal kunne lede flyvemaskinen til nedkastningspladsen. Senderen, der morskede koden »Lissy-L«, blev betjent af Hans Kerckhoffs.

Valorapladsen havde afløst pladsen ved Hegnede, der havde ligget for tæt ved jernbanelinien. Regner Clausens hold modtog her, sammen med Helmuth Barners folk, 13 containere og to pakker.

Modtagelsen forløb perfekt; straks efter kastningen kørte tre lastbiler ud på marken, og kort efter var godset på vej til omladningspladsen. Et par sene nattevandrere blev holdt op, til det hele var overstået.

»Astrid-G«

»Astrid-G« blev kastet den 21. april ved Ny Lellingegaard.

Her modtog Jens Erik Clausen og Helmuth Barners hold, sammen med holdet fra Køge, 13 containere og 2 pakker. På trods af at sendingen var dårligt kastet, blev det hele bjærget.

En container gik gennem taget hos en ældre husmand og landede på hans loft. Da han kom ud af sit hus for at se, hvad der var på færde, fandt han sin gårdsplads dækket af en faldskærm. Han tog det pænt og fik iøvrigt erstattet sit ødelagte tag. Ladningen blev kørt til en gård i Tune.

90/28	Afg:14/4-12,15	14-4
New point 59 page 10-B-3 at over in Hove Overdr.rpt over in Hove Overdr. name Juliane letter j for juice ready Monday STOP MY 90 of 14'. 135		
Crack: 5735		14-4
91/55	Afg:14/4-16,30	14-4
MY 91 of 14' STOP New points 60 page 15-G-3 beneath first l for lady in Ny Lellinge Gd.rpt Ny Lellinge Gd.name Astrid letter g for George STOP 61 page 13-B-2 at 400 m south rpt south of k for kitten in Kildebroende rpt Kildebrønde name Frida letter f for Freddy. 240		
92/88	Afg: 14/4-16,30	14-4

Radiokorrespondance med London om modtagepladserne ved Hove Overdrev og Ny Lellingegaard. (Stig Jensens arkiv. Rigsarkivet).

»Grisen går på ruller«

Særmeldingen »Grisen går på ruller« blev sendt over BBC den 30. april, som tegn på, at SOE havde accepteret den største samlede nedkastning i Danmark under Besættelsen.

Langs jernbanelinien syd for Karise skulle ti maskiner med ti minutters mellemrum kaste ialt 250 containere. På banelinien skulle holde et godstog, og umiddelbart efter lastningen skulle toget via Ringsted afgå til Carlsbergs private ladespor i København. Nedkastningen, hvis særmel-

»Juliane-J«.

Aftenen efter, den 22. april, måtte Erik Clausens hold afsted igen. Denne gang gik turen til Hove Overdrev. Pladsen, som afløste Hove Mølle-pladsen, lå mellem Hove by og Ledøje, og altså ganske tæt på København. Her modtog man 24 containere og to pakker.

Fire dage senere, den 26. april, ventede Helmuth Barner forgæves på »Robert-G« ved Druestrup sydvest for Køge. Det var sidste gang et modtagehold under Roskilde Amt rykkede ud.

ding var »Kanariefuglen har pip«, skulle forsyne 3000 mand med våben. I aktionen skulle deltage over 300 mand under ledelse af skovrider Pedersen fra Gjorslev. Ihvertfald dele af modtagegrupperne fra Roskilde Amt skulle have deltaget i denne aktion, der iøvrigt var delte meninger om.

Modtagelsen ved Karise blev umiddelbart inden Befrielsen aflyst med særmeldingen »Hilsen til Asmussen«, som aflyste samtlige nedkastninger over Danmark²²).

Omladningspladserne

Fra modtagepladsen kørte transportholdet sendingen til en af omladningspladserne.

Disse var gårde, der lå placeret i området syd for Roskilde: I Vindinge to gårde (den ene var Laurids Andersens). I Ramsø to gårde (Ramsøgård og Ramsøsgård). I Karlslunde én gård. I Tune én gård (i Tune Vestermark). I enkelte tilfælde blev glarmester Guhles garage på Dronning Margrethesvej anvendt.

På omladningspladserne blev containerne læsset af, og udrykningsholdet kørte hjem.

Næste dag kørte Aage Helver, der var amtets våbenmester, til den pågældende omladningsplads, sammen med folk fra Erik Clausens gruppe, og pakkede våbnene i trækasser. Containerne blev sænket i den nærmeste mergelgrav.

Aage Helver (i hvid jakke) efterser våben i Klostermarken den 5. maj.

Når holdet kørte tilbage til Roskilde, havde de lastbilen læsset med trækasser.

Helt uden vanskeligheder forløb denne transport ikke, Aage Helver beretter:

»Ved en omladning en af de sidste gange et sted syd for Roskilde kom vi kørende gennem Vor Frue by. Ud for Vor Frue Skole stod tyskerne, hvad de ikke plejede, og det udløste en del nervøsitet på vognen. Vi havde jo et stort læs trækasser med fyldt med våben. Jeg besluttede, at vi skulle køre videre, og vi kørte forbi tyskerne uden at blive standset. Da vi kørte ind i Roskilde blev der blæst luftalarm. Chaufføren turde derfor ikke fortsætte gennem viadukten, hvor der var tyske vagtposter, så vi besluttede i stedet at køre gennem grusgraven. Da vi nåede derned, så vi, til vores overraskelse, at et tog var standset på banelinien oven for grusgraven, og passagererne, fortrinsvis flygtninge, stod nede i grusgraven omgivet af tyske soldater. Vi holdt vejret og kørte lige igennem. Ingen prøvede at standse os.«

Kasserne blev afleveret på Roskilde station, hvor banefolk sørgede for den videre transport til København, ofte til Nørrebro station.

Transportkasserne blev fremstillet hos en emballagefabrikant, Andersen, på Københavnsvej. Træ hertil blev hentet hos Poul Kristiansen i Hvalsø og hos Mogens Scheel på Frederiksborgvej.

Bilerne

Køretøjer til transporten skaffede man sig bl.a. fra de kommunale beredsskabslagre over for Kemps garveri. Før en modtagelse brød man ind og hentede bilerne; om morgenen blev de stillet tilbage. Desuden »lånte« man biler fra Guhles garage. »Margarinebilen«, som altid var med på Erik Clausens modtagelser, blev lånt hos en købmand på Køgevej.

Benzin havde man i de illegale depoter.

Ved den første modtagelse ved Brorfelde viste det sig, at biler, der havde stået stille så længe, strejkede efter nogen tids kørsel. Dette problem blev løst ved, at køretøjerne blev efterset af Børge Meyer, der havde et autoværksted på Køgevej 34. Her afleverede modstandsfolkene bilerne efter aktionerne, og Meyer sørgede for, at de var køreklare til næste gang, de skulle i brug. Det kunne til tider være en kompliceret affære at reparere modstandsgruppernes biler; der skete tit uheld under kørslen uden lys på de mørke landeveje.

Modtageholdene i Roskilde Amt var i aktion omkring 25 gange, sidste gang en halv snes dage inden Befrielsen. Samtlige nedkastninger, om-

kring 250 containere plus pakker, blev bjærget og fordelt; et resultat, som nok er værd at bemærke.

Optrevlingen af »Roskilde Kureren«

I januar måned blev gruppen omkring »Roskilde Kureren« revet op.

En af gruppens medlemmer Torben Wulff havde stukket sine kammerater til Gestapo. I retten forklarede Wulff, at Jørgen Arboe-Rasmussen i spøg havde nævnt, at en let måde at tjene penge på, var at angive sine kammerater til Gestapo. Denne tanke havde Wulff ikke kunnet slippe (han havde planer om at starte sit eget blad efter krigen), og i januar måned havde han henvendt sig til Gestapo på Maglekildevej. Mødestedet skulle være Røde Port. Her mødte Wulff op den 26. januar.

Han blev taget med til Maglekildevej, hvor han den næste halve time angav en række af gruppens medlemmer, samt dens møde- og trykkesteder. Nogle dage senere modtog Wulff sin betaling på Politigården i København. Den var på 100 kroner.²³⁾ Næste morgen, i en forrygende snestorm, indledtes jagten på »Roskilde Kurere«s medlemmer. Det var den 27. januar 1945.

Jørgen Arboe-Rasmussen blev overrasket på sit værelse i Bondeetinget. Han nåede at få en frakke over sin pyjamas og forsvandt ud af et vindue på 1. sal, hvorfra han sprang ned i Katedralskolens gård. Her landede han ved siden af en Gestapomand. Arboe slog ham ned med sin revolver og forsvandt over til farbroderen på Falckstationen i Bredgade. Herfra tog han til Laurids Andersen i Vindinge Lillevang, og samme aften var han i København.

Et andet medlem af gruppen, Ernst Traugott Olsen, var indlagt på Amtssygehuset, delvis blindet efter en mindre eksplosion.

Tidligt om morgenen var Gestapo mødt op hos Traugotts forældre i Hersegade, hvor de altså ikke fandt ham hjemme. Mens fru Traugott

Jørgen Arboe-Rasmussen. (Roskilde Kureren).

holdt tyskerne hen med snak, smuttede den unge pige ud af bagdøren og ringede til Amtssygehuset.

Ernst Traugott forlod øjeblikkelig hospitalet og begav sig til Jens Kjærgaard på Gormsvej. Imidlertid var Kjærgaard ikke hjemme, og Traugott søgte skjul på et loftsværelse på Fællesgarveriet. Her opsøgte Jens Kjærgaard ham, og efter en kort orientering gik turen til Sct Hans Hospital, hvor Traugott fik behandlet sine øjne. Nogle dage senere kom han til Himmelev, og herfra travede han og Fritz Petersen, der også var eftersøgt, til Lejre station.

Turen gik til blindeinstituttet på Refnæs, hvor de to opholdt sig, indtil de, sidst i marts, rejste til København.²⁴⁾

Johannes Kristiansen arbejdede på dette tidspunkt i København, og her opsøgte Gestapo ham.

Han blev anholdt og ført ind på et lager, hvor det øvrige personale allerede var blevet samlet. Her lykkedes det Kristiansen at aflede tyskernes opmærksomhed, og i et spring forsvandt han ned af trappen, idet en uskyldig vaskekone rullede med i flugten.²⁵⁾

I Roskilde blev Ole Gregersen, Mogens Borlund og Erik Arendt arresteret.

Som en følge af den storstilede razzia blev desuden Volmer Nielsen og bogbinder H.F.Rasmussen taget af Gestapo.²⁶⁾

Hermed var gruppen revet op.

I København samledes Børge Lindgaard Olsen, Johannes Kristiansen, Jørgen Arboe-Rasmussen og Wulff. Man blev enige om, at prøve at samle stumperne, og besluttede at udgive et »nyhedsbrev« indtil en ny gruppe kunne dannes i Roskilde.

Hvorvidt gruppen på dette tidspunkt har haft mistanke til Wulff står uklart, men sikkert er det, at Wulff, der var meget åbenmundet, blev betragtet som en sikkerhedsrisiko af de øvrige. Man besluttede derfor, at han i fremtiden kun skulle skrive stencils og iøvrigt holdes ude af »aktivt« arbejde. Hertil skulle bruges en skrivemaskine, og der blev aftalt et møde mellem Jørgen Arboe-Rasmussen, Johannes Kristiansen og Wulff den 5. februar på cafe Brønnum på Kgs.Nytorv, hvor Wulff så skulle have sin skrivemaskine.

Gestapo var misfornøjet med resultatet af den første razzia, og havde forlangt større resultater. Nu fortalte Wulff dem om mødet på cafe Brønnum.

Jørgen Arboe og Johannes Kristiansen var i god tid, da de, klokken 18, ankom til cafeen. De bestilte mad, og lidt før klokken 19 gik Arboe ud for at kigge efter Wulff.

Wulff var der, og sammen med ham fem Hipofolk, heriblandt to fra Maglekildevej i Roskilde.

Hipofolkene løb skydende frem mod Arboe, som blev ramt og vaklede ind i cafeen, hvor han faldt om. Her tømte en ophidset hipomand sin pistol mod den liggende mand. Han var en af de to fra Roskilde. Udenfor forsvandt Wulff ned ad Tordenskjoldsgade. I cafeen var det lykkedes Johannes Kristiansen at flygte gennem køkkenet, og ad omveje nåede han til Refnæs, hvor Ernst Traugott og Fritz Petersen opholdt sig.

Kort efter blev Wulff arresteret af tyskerne, og sendt til Frøslevlejren, hvor han opholdt sig indtil Befrielsen. Arboe blev hårdt såret ført til det tyske lazaret på Nyelandsvej, hvor han døde, tilsyneladende uden at have fået nogen form for hjælp. Han blev 19 år gammel²⁷⁾.

Iblandt de tilbageværende var det stående spørgsmål »hvem er stikkeren«, og gruppen gennemlevede indtil Befrielsen en grim tid, hvor mistanken ramte flere af medlemmerne.

Torben Wulff afhøres ved Byretten i København umiddelbart efter sin tilståelse. Bag forbørslederen ses medlemmer af »Roskilde Kurereen«. (Børge Lindegaard Olsen).

Først efter Befrielsen blev det opklaret at det var Torben Wulff, der havde angivet gruppen. Han blev henrettet den 8. maj 1947, samme dag, som hipomanden, der havde skudt Jørgen Arboe-Rasmussen, blev dømt til døden.²⁸⁾

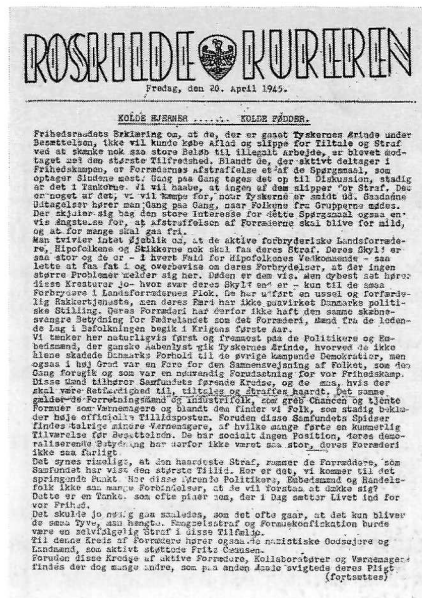
Genopbygningen

Svend Müller havde ikke været på Torben Wulff's liste (Wulff fortalte siden, at han simpelthen havde glemmt Müller i den anspændte situation), og han gik med det samme igang med opbygningen af en ny gruppe.

Møderne blev holdt hos Svend Müller på Dronning Margrethesvej 12; trykningen foregik på loftet over lejligheden. Den nye gruppe var på tolv medlemmer, men hertil skal regnes et større antal hjælpere, der deltog i trykning og distribuering.

I marts var »Roskilde Kureren« på gaden igen.

Indtil Befrielsen udsendte Svend Müllers gruppe fem numre i oplag på 1000-2000 eksemplarer af »Roskilde Kureren«. ²⁹⁾

»Roskilde Kureren« fra 1945.

Den »nye« gruppe omkring »Roskilde Kureren«. Nummer to fra bøjre er Svend Müller.

De sidste flygtninge

I foråret 1945 blev de sidste allierede flyvere hjulpet gennem Roskildeområdet.

H. L. Mills, der var bombeskytte, var sprunget ud ved Vipperød, hvorfra han blev hjulpet til Roskilde. Efter et kort ophold hos Aage Nørfelt, gik turen videre til København, hvor Nørfelt afleverede Mills på en kontaktadresse på Nørrebro.

Den 17. februar var Mills sikkert i Sverige.

Den 12. marts var den amerikanske jagerpilot Dean C. Johnson styrtet ned sydøst for Skælskør. Fra Slagelse kom han til Arboe-Rasmussen i Roskilde, som kørte piloten i ambulance til Tietgensgade i København. Herfra kom han til Sverige den 23. marts.³⁰⁾

Sabotagen

På trods af de begrænsninger, der var givet for sabotagehandlinger i Roskildeområdet, udviser det sidste halvår af Besættelsestiden en række anslag mod såvel togtransporter som virksomheder, der arbejdede for Besættelsesmagten.

Den 24. januar sprængtes en maskinfabrik i Borup. Tre mænd afvæbnede sabotagevagterne, og udlagde tre bomber. Ved eksplosionen skete en del skade på en ældre del af fabrikken, mens en nyere stort set slap uskadt³¹⁾.

Større skade skete der på Roskilde Halmvarefabrik, som blev saboteret for anden gang den 7. februar. Det var igen Erik Clausens folk, som foretog sprængningen, og denne gang var man blevet klog af skade. Rækkefølgen mellem brandbomber og sprængstof var byttet om; loftet sprængtes først, derefter udløstes brandbomberne.

Duplikator fjernet fra Føreforsyningen.

Roskilde (R.B.).

To unge Mænd henvendte sig i Gaar ved Middagstid paa Danske Landboforeningers Føreforsyningskontor i Østergade i Roskilde. Med Revolvere tvang de Personalet til at udlevere Firmaets Duplikator, hvorefter de forsvandt.

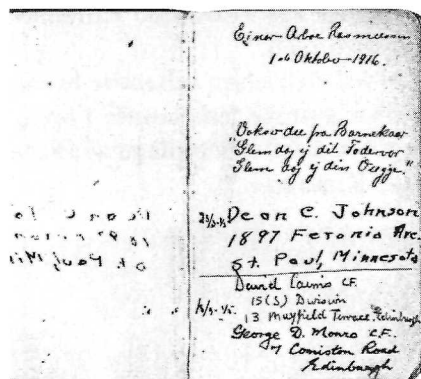
Ny Formand i Roskilde Tennisklub.

Lektor Sørensen afløser Bernad-

har holdt Be dette blev vedtag der, saaledes Ki ne er, som de er det undersøgelse undersøger maat efter Følketelling vet. Foreningen i endnu ikke har t ne og indsende terne og deres i gens Kontor, Kul Hvert Bidrag vil et kulturhistorisk Landbustand.

Revy og Arbejdsma deling inviterer i Forbundets Medl paa Fjordvilla. I den er man g allerede om Eit tegner med, at

Duplikatoren til trykning af det nye »Roskilde Kurieren« blev lånt ude i byen, (se foregående side). (Roskilde Tidende 24. marts 1945).

Dean Johnsons navn og adresse gemt i Arboe-Rasmussens salmebog (E. Arboe-Rasmussen).

Ritzaus Bureau kunne næste morgen meddele, at »I nat kl 0.30 hørtes et vældigt eksplosionsbrag over store dele af Roskilde, og kort efter flammede et kæmpebål op i den sydlige del af byen. Det var Roskilde Halmvarefabrik på Kamstrupsti, der stod i lys lue. Ilden havde næring i det letfængelige materiale, og fabrikken blev fuldstændig lagt i aske.«

Skaden blev anslået til 200.000 kroner, og fabrikken kom ikke mere igang.³²⁾

Erik Clausens gruppe møder vi igen, eller et par mand derfra, da et tog mod København afspores ved Røde Port den 16. februar. Sabotørerne forsvandt ned over Østre kirkegård. Elleve vogne afsporedes og en del af lasten, tyske biler, beskadigedes.³³⁾

Den saboterede togstamme ved Røde Port i februar 1945. (L.H.A., Roskilde).

Den 28. februar sker en sprængning af et persontog ved Darupbroen umiddelbart syd for Roskilde. Tilsyneladende havde der været en mislykket sabotage her dagen før, men denne sidste dag i februar lykkedes det.

Målet var 120 Hitler Jugend, men sprængningen ramte en vogn med danske passagerer, og en halv snes mennesker blev kvæstet, fem ganske alvorligt. Et modkørende tog standsede og bragte de sårede tilbage til Roskilde station. Sporet var spærret i et stykke tid, men ingen tyskere kom noget til.

Biograferne gik heller ikke ram forbi. I april fjernedes to tyske spillefilm og et par UFA-ugerevyer fra Kinobiografen.

Formodentlig er det i foråret 45, at »Fedtsagen« løber af stabelen.

På Roskilde slagteri lå et større parti fedt, som dagen efter skulle sendes til Tyskland.

Modstandsfolk, tilsyneladende fra flere forskellige grupper, deltog, da man om natten brækkede ind og kørte fedtet bort. Aktionen forløb uden vanskeligheder på trods af de tyske vagter, der patruljerede på banelinien bag Slagteriet. Fedtet blev anbragt på loftet af Mandrup's maskinfabrik, men da varmen fik det til at smelte, blev det kørt til slagter Viggo Hansen i Sct.Olsgade. Herfra blev det fordelt blandt andet til hospitaler og institutioner. Det må have rakt en tid; der var ca. tre tons fedt.

Himmelevmordene

Schalburgkorpset blev dannet i 1943 af hjemvendte fra Frikorps Danmark.

Korpset så det som en af sine vigtigste opgaver at bekæmpe modstandsbevægelsen, og deltog i vid udstrækning i terror, clearingsmord og stikkervirksomhed. Særlig berygtet var det civilklædte »E.T.« (Efterretningstjenesten). Herfra udgik en række terrorgrupper; bl.a. Jørgen Chr. Sørensen's gruppe, kaldet »Lille Jørgens gruppe«.

Jørgen Sørensen havde på politigården i København fået oplyst, at der på en gård i Himmelev stod en »illegal« bil, der havde tilhørt politiet i Roskilde, og da gruppen manglede en bil, tog syv mand til Himmelev for at hente den.

Det var om aftenen den 23. februar.

Tilsyneladende var gården svær at finde. Gruppen tog først til Ibsgården, hvor den lavede en del ravage, bl.a. klippede man telefonledningerne over, herefter gik turen til Poul Tholstrup på Frederiksborgvej, hvor man udgav sig for at være frihedskæmpere; men heller ikke her var nogen bil. Efter et besøg på Egegården, kørte de syv til villaen Masterhøj.

På Masterhøj boede Elise og Knud Bryning, desuden opholdt lederen af politiets illegale grupper, kriminalbetjent Sigurd Bernskov, sig i huset. Formodentlig havde Jørgen Sørensen hørt om Brynings illegale aktiviteter.³⁴⁾

På Masterhøj, hvor politibilen stod i garagen, udgav gruppen sig stadig for frihedskæmpere. De fik bilen udleveret og kørte tilbage til København. Her erfarede de, at tre nationalsocialister var blevet likvideret, og Jørgen Sørensen gav ordre til at køre tilbage til Himmelev.

Klokken var 3 om natten.

Tilbage i Himmelev blev der holdt »standret« på gårdspladsen, hvor gruppen »dømte« de tre i villaen til døden. Knud Bryning og Bernskov

Masterhøj.

opholdt sig imens i køkkenet. Elise Bryning havde taget sovemedicin og sov tungt på førstesalen. »Dommen« var hurtigt afsagt, og kort efter blev Bryning og Bernskov skudt. Om de prøvede at flygte står hen i det uvisse; Bernskov blev fundet i vaskehuset, Bryning ved garagen.

På første sal sov fru Bryning; Jørgen Sørensen gik derop, og dræbte den sovende kvinde med sin maskinpistol.

Efter mordet forsynede gruppen sig med sølvtøj og andre værdigenstande fra villaen, og hen under morgenen forlod de huset. Kort efter blev ligene fundet.³⁵⁾

Gruppens medlemmer blev fanget efter krigen, ikke mindst i kraft af kriminalbetjent Jens Hansens efterforskning. Jagten på morderne strakte sig ud i det befriede Europa; den sidste blev hentet hjem fra Tyskland.³⁶⁾

Mordet på Brynings og Bernskov natten til den 24. februar var kun en af »Lille Jørgens gruppe«s mange terrorhandlinger. Fire medlemmer af gruppen blev dømt til døden og henrettet den 4. marts 1950.

På Himmelev kirkegård blev en mindeplade sat i muren for de tre, der mistede livet den nat i februar.

De andre

I en fremstilling om modstandsbevægelsen vil det være rimeligt kort at se på »de andre«.

Tyskerne

På Roskilde kaserne var der under hele krigen indkvarteret ca. 1000 soldater; hertil kom ca. 100 mand ved et ammunitionsdepot i Boserup skov. Desuden var Sct. Jørgensbjerg Skole beslaglagt af Besættelsesmagten.

Samtaler med modstandsfolk efterlader det indtryk, at soldaterne på Roskilde kaserne, og de øvrige forlægninger, ikke ansås for noget større problem, og at de skiftende kommandanter stort set var indstillet på at leve i fordragelighed med den lokale befolkning. (Det skal dog understreges, at der fra Roskilde kaserne udgik eftersøgningshold med hunde, som var en konstant trussel for våbenmodtageholdene. En større trussel ansås Schalburgfolkene fra Ringsted kaserne dog for at være).

Den 16. februar 1945 ankom det første større hold af sårede tyske soldater til Roskilde, og strømmen øgedes i takt med sammenbruddet på Østfronten. Mod slutningen af krigen ankom desuden et stort antal civile flygtninge, og skoler, offentlige bygninger og friarealer blev beslaglagt. Op mod Befrielsen fungerede således kun Hedegårdene skole, Katedral-skolen og de private skoler i byen³⁷⁾.

Værnemagerne

På den danske side finder vi værnemagerne, en række virksomheder og handlende i Roskilde, som på forskellig vis drev forretning med Besættelsesmagten.

Nogle af disse virksomheder blev saboteret (et udpluk af disse sabota-ger er beskrevet ovenfor) og med mellemrum blev en sten kastet gennem en rude. Frihedsrådets lokalkomite foretog iøvrigt henvendelser til de butikker, som handlede med tyskerne, med en kraftig opfordring om at standse den trafik.

De prominente

Et par af de mere »prominente« nazister boede i Roskilde by.

En sagfører, der allerede under oberst Bennikes afmarch til Sverige, havde vist sit nationalsocialistiske sindelag (se ovenfor), drev virksomhed fra et mindre kontor i byen. Han optrådte i uniform (var kaptajn i Schalburgkorpset), og var velkendt af byens borgere. Sammen med blandt andet K.B. Martinsen repræsenterede han den fløj inden for Det nationalsocialistiske parti, som var i opposition til den danske nazifører Fritz Clausen.

I januar 1944 udførte den pågældende sagfører, efter ordre fra K. B. Martinsen, et clearingsmord på en læge i Slagelse. Sagføreren blev efter krigen dømt for sine handlinger og henrettet.

15. Oktober
1943

ROSKILDE TIDENDE
15. Oktober

9. Oktober
2041

En Gaardejer dræbt ved Løbskorsel.

2000 gængs af Løbskorset, med skytning.

Søren Gaardejer Johannes Nielsen, uoplyst Landbrug, nr. 2 Gaard, Løbskorset ved Løbskorsel. Han blev dræbt af tyske Soldater, som var på vej til at angribe Gaarden. Han blev dræbt af en tysk Soldat, som var på vej til at angribe Gaarden. Han blev dræbt af en tysk Soldat, som var på vej til at angribe Gaarden.

Ogsaa DU

melder dig frivilligt til Kampen mod BOLCHEVISMEN i Vaaben **ff's** Rækker

Nærreste Oplysninger og Tilmelding

ff-Ersatzkommando, Danmark

Jernbanegade 7 - København V

De danske Husholdning foreningers Rarsmøde i Roskilde.

Et Aar med stor Fremgang indfører smaa alle Arbejdsgærene.

Roskilde. De danske Husholdning foreningers Rarsmøde blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober. Rarsmødet blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober. Rarsmødet blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober.

PORT

gode Kampe ndagens Boksestævne

Skolekammerat - Kamp - Vester By Friidret

Efteraarsferien paa de højere Læreanstalter.

(Privat)

Rebet. De højere Læreanstalter i Danmark er i ferien. De højere Læreanstalter i Danmark er i ferien. De højere Læreanstalter i Danmark er i ferien.

Et Aar med Fremgang.

De danske Husholdning foreningers Rarsmøde blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober. Rarsmødet blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober. Rarsmødet blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober.

Kristendommen og det seksuelle.

At en frælsning af Vester By Friidret.

Danske Skolekammerater.

De danske Husholdning foreningers Rarsmøde blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober. Rarsmødet blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober. Rarsmødet blev afholdt i Roskilde den 12. Oktober.

Hverveannonce i Roskilde Tidende i oktober 1943.

På Frederiksborgvej boede obersturmbannführer, chef for Schalburgkorpset, K.B.Martinsen.

Martinsen, der var opvokset i Roskilde, hvor han blandt andet havde været en vellidt spejderfører for en del af de senere modstandsfolk, havde en tilsyneladende lovende karriere for sig i det danske forsvar, da han i august 1941 trådte uden for nummer og tilsluttede sig det nydannede »Frikorps Danmark«³⁸).

Frikorpsset blev indsat i de hårde kampe ved Ilimensøen syd for Novgorod, hvor korpsets chef von Schalburg faldt den 2. juni, og K.B.Martinsen blev udnævnt til hans efterfølger.

Tilbage i Danmark påbegyndte Martinsen i september opstillingen af et korps, der blandt andet skulle være et slags fødekorpset til de nordiske SS-enheder på Østfronten. Korpset fik navn efter hans faldne chef; det blev kaldt Schalburgkorpset. Hvad korpset udviklede sig til, er kendt af de fleste. Herfra udgik Hipo, terrorgrupperne m.m.

I efteråret 1944 nedskød Martinsen under et opgør Baron von Eggers og blev herefter beordret til Berlin, på grund af den megen uro omkring mordet. I Berlin arresteredes han af Gestapo (selv angav han grunden til at være i samarbejde med modstandsbevægelsen, hvilket vist aldrig er bekræftet). Senere dukkede han op i Roskilde, hvor han uantastet af Værne-

magten begav sig rundt i byen. Formodentlig i foråret 1945, blev der udstedt likvideringsordre på ham, som, trods flere forsøg, ikke blev bragt til udførelse, før krigen sluttede i maj.

K. B. Martinsen blev arresteret i sit hjem på Frederiksborgvej den 5. maj. Han blev dømt til døden, blandt andet for mordet på von Eggers.

Stikkerne.

Stikkerne ansås i allerhøjeste grad for at være en trussel mod modstandsbevægelsen.

Hvor mange tilfælde af angiveri til det tyske sikkerhedspoliti, der indgik fra Roskilde, vil næppe kunne konstateres. Angiveri kan følges i enkelte tilfælde, hvor det førte til direkte arrestation eller det der var værre, som Himmelevmordene og optrevlingen af »Roskilde Kureren«. Forskellige grader af angiveri kan ligeledes kortlægges ud fra retsopgøret efter Befrielsen; retsopgøret vil ikke blive behandlet i denne artikel.

Endelig kan en undersøgelse af likvideringerne i Roskildeområdet give et fingerpeg om, hvem der i den givne situation ansås for så farlig for modstandsbevægelsen, at man skred til likvidering af den pågældende.

Det er uklart, hvor mange likvideringsordrer, der blev udstedt for Roskildeområdet i besættelsesårene, og dermed er det vanskeligt at afgøre, hvor mange personer modstandsbevægelsen anså for en direkte trussel mod sin sikkerhed. I foråret 45 kan vi konstatere, at i hvertfald fem personer blev anset for at være så farlige, at man skred til en likvidering af dem. Fire af disse likvideringer blev udført af lokale folk, én af en modstandsmand hentet fra København.

En likvidering var så ubetinget den værste opgave en modstandsmand kunne blive sat til at udføre. Beretningerne om likvideringerne her i området indeholder da også flere tilfælde, hvor man opgav i sidste øjeblik, fordi modet svigtede.

I denne sammenhæng vil der kun blive foretaget en kort omtale af de enkelte likvideringer.

Den 7. januar blev en 25-årig arbejdsmand forsøgt likvideret i Absalonsgade. Skuddet gik dog gennem hans kinder, og han blev indlagt på Amtssygehuset. Her blev han igen opsøgt af modstandsfolk, og likvideringen blev fuldbyrdet.

To dage senere blev en fiskerimedhjælper ramt i benene, da han luftede sine hunde i Hersegade. Likvideringsforsøget, der blev udført af en enkelt person, lykkedes således ikke. Muligvis blev den pågældende senere likvideret under sin indlæggelse på hospital i København.

Den 10. januar blev en mand skudt neden for sit hjem på Helligkorsvej.

Den pågældende, der var taget på fersk gerning i forsøg på at efterstræbe modstandsfolk, blev skudt efter en telefonsamtale, han havde ført i det nærliggende brødudsalg. Aktionen, der var særdeles veltilrettelagt, var iøvrigt tæt ved at mislykkes, da situationen udviklede sig ganske uventet.

En 30-årig snedkersvend blev likvideret i cigarforretningen på hjørnet af Hestetorvet den 5. februar. I dette tilfælde blev selve likvideringen udført af en modstandsmand fra København. Det var markedsdag, og da frihedskæmperen løb ud af butikken efter skuddet, troede folkene på torvet, at han havde forsøgt røveri i forretningen. Forfulgt af en rasende flok styrtede han op mod stationen og ned ad Jernbanegade, hvor det lykkedes ham at skjule sig i en opgang.

Den sidste likvidering foregik i Borgerdiget, hvor en 48-årig repræsentant blev skudt fra en forbigående bil. Det var den 2. maj 1945.

De sidste dage

I løbet af april måned stod det klart for enhver, at Befrielsen var nært forestående.

De hvide busser kører gennem Roskilde.

Den 22. april standsede et transporttog med befriede politifolk på Roskilde station, hvor de fik en begejstret modtagelse af flere hundrede mennesker. Flere så her deres pårørende for første gang siden den 19. september 1944.³⁹⁾

De hvide busser kørte gennem Roskilde sidst i april. I en af disse busser sad Gustav Leopold Reimar, hentet hjem fra KZ-lejr i Tyskland. Da busserne holdt uden for Osted, for at fangerne kunne forrette deres nødtørft, så Reimar sit snit til at forsvinde. I Osted by blev han samlet op af en lastbil, der overhalede kolonnen, og da busserne kørte gennem Roskilde, stod Reimar i menneskemængden og så på. Herefter begav han sig til Regner Clausens adresse på Holbækvej. De sidste dage af krigen tilbragte han på Laurids Andersens gård i Vindinge Lillevang, fortrinsvis med at spise og sove.⁴⁰⁾

Og det var de sidste dage.

De illegale blade skrev om tiden efter krigen, og i en række opråb og indrykkede artikler i den illegale presse forberedte Frihedsrådets lokalkomite befolkningen på den kommende afslutning på krigen. I disse opråb tager lokalkomiteen kraftig afstand fra de tiltag til selvtægt, som forekom i form af trusselbreve m.m. til byens tyskvenlige handlende, men ellers er det gennemgående tema opfordringen til at møde freden med ro og værdighed.

Og så en fredag aften først i maj blev der fred. I den første aftenudsendelse fra BBC lød det længe ventede budskab: De tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark havde overgivet sig.